

Всесвітнє наукове ноосферно-онтологічне товариство
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Асоціація російськомовних вчених штату Масачусетс, м. Бостон, США
Асоціація «Духовно-інтелектуальний вибір»
Харківський громадський фонд розвитку вищої освіти «ІНТЕЛЕКТ»

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ МОЛОДІ В ХХІ СТОЛІТТІ

*Міжнародна колективна монографія
за загальною редакцією проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко*

ДУХОВНО-ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ МОЛОДЕЖИ В ХХІ СТОЛЕТИИ

*Международная коллективная монография
под общей редакцией проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рыбалко*

SPIRITUAL AND INTELLECTUAL UPBRINGING AND TEACHING YOUTH IN THE XXI CENTURY

*International Collective Monograph
edited by prof. V. P. Babich, prof. L. S. Rybalko*

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Всесвітнього наукового ноосферно-онтологічного товариства, м. Харків
(протокол № 4/1 від 3.11.2019 р.)*

Рецензенти:

- С. Т. Золотухіна** — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
- О. М. Кікінежді** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;
- М. С. Гончаренко** — доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Д 85 **Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті** : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Баби́ча, проф. Л. С. Рибалко. Харків: Вид. ВННОТ, 2019. 470 с.

У монографії розглянуто філософсько-онтологічні та концептуально-методологічні засади духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді в XXI столітті. Представлено матеріали до проекту Концепції духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді «ДИВО-21» Всесвітнього наукового ноосферно-онтологічного товариства.

Висвітлено питання духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді в історичному, педагогічному, психологічному аспектах. Акцентовано на практичній значущості розвитку духовно-інтелектуального потенціалу суб'єктів освітнього процесу.

Розраховано на науковців, педагогів, здобувачів вищої освіти, методистів, управлінців, громадську спільноту, батьків.

Д 85 **Духовно-интеллектуальное воспитание и обучение молодежи в XXI веке**: международная коллективная монография / Под общ. ред. проф. В. П. Баби́ча, проф. Л. С. Рыбалко. Харьков: Изд. ВННОО, 2019. 470 с.

В монографии рассмотрены философско-онтологические и концептуально-методологические основы духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи в XXI веке. Представлены материалы к проекту Концепции духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи «ДИВО-21» Всемирного научного ноосферно-онтологического общества.

Освещены вопросы духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи в историческом, педагогическом, психологическом аспектах. Акцентировано на практической значимости развития духовно-интеллектуального потенциала субъектов образовательного процесса.

Рассчитано на научных работников, педагогов, соискателей высшего образования, методистов, управленцев, общественное сообщество, родителей.

Spiritual-intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century: an international collective monograph / by head. ed. prof. V. P. Babich, prof. L. S. Rybalko. Kharkov: View. WSNOS, 2019. 470 p.

The monograph deals with the philosophical-ontological and conceptual-methodological foundations of spiritual and intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century. The materials for the draft Concept of Spiritual-Intellectual Upbringing and Teaching of Youth «DIVO-21» of the World Scientific Noosphere-Ontological Society are presented.

The issues of spiritual and intellectual upbringing and teaching of youth in historical, pedagogical and psychological aspects are covered. The practical importance of developing the spiritual and intellectual potential of the subjects of the educational process is emphasized.

It is designed for scientists, educators, higher education graduates, methodologists, managers, the community, parents.

Утвердження культури рівних прав та можливостей в контексті людиноцентричної освітньої парадигми. <i>О. Кізь</i>	201
Духовно-людиномірна університетська освіта як підстава осмислення і реалізації імперативу виживання людства в умовах насадження сьомого технологічного укладу. <i>Г. В. Задорожний</i>	206
Університетська людиномірна освіта як головна передумова формування духовно-ноосферосталого господарського розвитку як стратегії виживання. <i>О. Г. Задорожна, О. В. Хомин</i>	212
Інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти в Україні (на прикладі Вінницького державного педагогічного університету). <i>Н. І. Лазаренко</i>	217
Особливості морально-духовного виховання студентської молоді в умовах глобалізаційних викликів часу. <i>С. І. Ткачов, Н. О. Ткачова, А. С. Ткачов</i>	223
Потенційні можливості позааудиторної роботи для інтелектуального розвитку майбутніх учителів фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. <i>Н. О. Пономарьова, Н. В. Олефіренко, О. А. Жерновникова, В. В. Масич</i>	226
Педагогіка дозвілля – духовність, інтелект, стратегія. <i>А. О. Денисенко</i>	230
Основні проблеми формування методології інтелектуального навчання на основах духовності та моральності у сучасному суспільстві знань та інформації. <i>О. В. Немцов</i>	234
Розділ II. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ МОЛОДІ В XXI СТОЛІТТІ	241
Еволюція та специфіка взаємодії духовного та інтелектуального розвитку в процесі наукового та навчального пізнання в часи античності та раннього середньовіччя. <i>О. В. Юрченко</i>	241
Роль духовенства в організації виховання й опіки дітей на західно-українських землях. 1900–1918 рр. <i>С. Є. Лупаренко</i>	246
Проблеми розвитку української національної школи в період кінця XIX – початку XX ст. <i>О. М. Кін</i> ..	251
Вплив психоаналітичного напрямку в освіті на розвиток духовної культури особистості. <i>Г. Груць</i>	255
Лихослів'я як деструктивний чинник соціалізації особистості. <i>Л. Ширококордюк</i>	266
Шляхи формування духовно-інтелектуальних цінностей дорослих. <i>А. В. Боярська-Хоменко</i>	271
Професійне саморозкриття особистості педагога сучасної школи. <i>О. Жизномірська</i>	273
Успішна професійна адаптація викладача-початківця як умова його інтелектуально-духовного зростання. <i>О. В. Бунчук</i>	277
Духовно-інтелектуальний концепт виробничої практики для здобувачів освітнього рівня «Магістр» у системі післядипломної освіти. <i>Р. І. Черновол-Ткаченко</i>	280
Імідж майбутнього керівника закладу освіти у контексті професійної підготовки. <i>О. І. Мармаза</i>	285
Spiritual and intellectual development of personality in the context of creative self-realization of national and Chinese students of artistic and pedagogical specialties. <i>Li Yan</i>	288
Актуалізація духовно-творчого потенціалу майбутніх учителів у вимірах підготовки до збереження і зміцнення професійного здоров'я. <i>Г. М. Мешко, О. І. Мешко</i>	292
Самопізнання як складова духовно-інтелектуального навчання і виховання майбутніх учителів. <i>Ю. І. Єрмак</i>	296
Розвиток інтелектуального потенціалу майбутніх учителів під час формування вмінь педагогічного прогнозування в навчальній діяльності. <i>О. С. Кабанська, А. А. Кабанська</i>	300
The problem of stimulating future chemistry teachers to the discovery of intellectual potential in the scientific works of Ukrainian and Chinese researchers. <i>Hou Isyuan</i>	304
Spiritual-intellectual development of the personality in the conditions of nursing aesthetic taste in the future music-pedagogical employees of Ukraine and Chine. <i>Chzhou Min</i>	307
Китайська естрадна музика як засіб духовно-інтелектуального виховання молоді. <i>Ло Юаньвень</i>	311
Духовно-інтелектуальний розвиток особистості в процесі професійної адаптації майбутніх філологів. <i>Л. О. Байбекова</i>	314
Когнітивний аспект у вивченні іноземних мов. <i>А. С. Кушнір</i>	318
Тестова методика навчання читанню за темою «Fashion and Clothes» як засіб розвитку інтелектуальних здібностей студентів. <i>А. С. Птушка</i>	322
Виховання щасливої дитини в освітніх закладах Фінляндії крізь призму реформування української школи. <i>О. Янкович</i>	328

Для успішного здійснення морально-духовного виховання студентів аудиторну роботу з ними доповнено відповідною позааудиторною діяльністю майбутніх фахівців. Так, вони беруть участь у різних видах волонтерської діяльності та інших видах суспільно корисної праці (наприклад, в екологічних акціях), організації та проведенні вікторин, вечорів на відповідну тематику, благодійних концертах тощо.

Отже, можна підсумувати, що в умовах глобалізації суспільства морально-духовне виховання студентів набуває особливої значущості, оскільки воно сприяє розкриттю унікальності кожної молодої людини і водночас допомагає послабити негативні наслідки процесів глобалізації.

Література

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. К., 2004. 804 с.
2. Виховання духовності особистості : навч.-метод. посіб. / М. Й. Боришевський, Л. І. Пилипенко, О. І. Пенькова та ін. / за заг. ред. М. Й. Боришевського. Кіровоград, 2013. 104 с.
3. Дубасенюк О. А. Духовно-моральне виховання студентської молоді. Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (22–23 травня Житомир). Житомир, 2014. С. 78–87.
4. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. К., 2008. 1040 с.
5. Євсюкова К. І. Духовно-моральне виховання в контексті християнських цінностей // Нова парадигма. 2014. Вип. 19. С. 120–130.
6. Живага О. В. Вища освіта в процесах глобалізації (філософський аналіз) // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. Філософія, культурологія. 2013. №1. С. 141–144.
7. Калінічева Г. Глобалізаційні виклики часу як детермінанта модернізаційних змін у системі вищої освіти України // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 25 (607). С. 90–97.
8. Петракова Т. И. Гуманистические ценности образования в процессе духовно-нравственного воспитания подростков : автореф. дис. ... док-ра пед. наук. М., 1999. 56 с.
9. Петракова Т. И. Духовно-нравственное воспитание в условиях общеобразовательной школы: категории, содержание, критерии. URL: <http://www.vegav.ru/common/mpublic.php?num=18>.
10. Пліванчук К. В. Духовно-моральне виховання учнівської молоді як умова ціннісного становлення особистості // Народна освіта. 2016. Вип 1. С. 37–44. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3941..
11. Хоружа Л., Киричок В. Духовно-моральне виховання школярів в Україні: досвід та шляхи вдосконалення // Рідна школа. 2013. № 4–5 (квітень–травень). С. 26–32.

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Н. О. Пономарьова

д. пед. н., доц., декан фізико-математичного факультету

Н. В. Олефіренко

д. пед. н., доц., зав. кафедри інформатики

О. А. Жерновникова

д. пед. н., доц., зав. кафедри математики

В. В. Масич

д. пед. н., зав. кафедри фізики

Як зазначається у Концепції розвитку педагогічної освіти, професії педагогічних працівників мають високу суспільну значущість і відповідальність, перебувають під особливою увагою держави. Так, до критеріїв допуску працівників до професійної педагогічної діяльності відносять як наявність у них ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (програмою підготовки), так і відповідність їхньої професійної кваліфікації системі вимог, які зафіксовано у відповідному професійному стандарті [1].

Аналіз теоретичних наукових досліджень, узагальнення практичного освітнього досвіду свідчать, що високий рівень академічних досягнень не є гарантом успішної кар'єри особистості в подальшій професійній діяльності. Тому в змісті вищої педагогічної освіти, яка розглядається як відправна, все більше уваги надається розвитку загальних (універсальних, ключових) компетентностей і наголошується на необхідності формування у здобувачів вищої освіти вміння безперервно вчитися впродовж життя. У зазначеному аспекті актуальним

є невідкладне оновлення системи організації позааудиторної роботи в закладах вищої освіти (ЗВО), яка б надала можливості для професійного і особистісного розвитку та самореалізації учасників освітнього процесу [2].

Позааудиторна робота здобувачів вищої освіти — це особлива форма навчання, за якої майбутній фахівець засвоює необхідні знання, оволодіває уміннями та навичками систематично та планомірно працювати, формує власний стиль професійної діяльності. Зазначимо, що така робота є надзвичайно важливою в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів [3]. Домінуючим елементом позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти є цілеспрямована й системна самостійна робота.

У наукових працях розкрито різні підходи до розкриття сутності позааудиторної роботи, встановлення її різновидів, виокремлено актуальні проблеми організації позааудиторної роботи в ЗВО, перспективи підвищення її ефективності (В. Аккерман, А. Алексюк, С. Вітвицька, Л. Григоренко, О. Демченко, М. Донченко, О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, А. Кузьмінський, З. Курлянд, Л. Онучак, І. Соколова, М. Солдатенко).

Зазначені дослідники виокремлюють два типи позааудиторної роботи із здобувачами вищої освіти, як-от: обов'язкова (що являє собою переважно індивідуальну самостійну роботу з метою підготовки до навчальних занять відповідно до навчального плану спеціальності) та додаткова (проводиться понад обов'язковими вимогами навчального плану за керівництвом викладачів, за спеціальним індивідуальним планом чи графіком з урахуванням особистих інтересів і нахилів особистості).

Слід відмітити, що обов'язкова позааудиторна робота з майбутніми вчителями досить чітко регламентується усіма компонентами методичної системи навчання навчальної дисципліни (метою, завданнями, змістом навчання, принципами і методами, засобами і формами навчання). Тоді як у сучасних умовах додаткова позааудиторна робота здобувачів закладів вищої освіти вимагає цілеспрямованої організації, яка б ґрунтувалася на відповідних теоретичних та методологічних дослідженнях, а також враховувала б досвід практиків-освітян.

Традиційним є виокремлення таких основних форм позааудиторної роботи із здобувачами вищої освіти, які широко впроваджуються на фізико-математичному факультеті ХНПУ імені Г. С. Сковороди, а саме:

- індивідуальна — виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, рефератів, курсових робіт, магістерських робіт;
- групова — робота в складі постійно діючих наукових студентських товариств, клубів, гуртків, проблемних груп, їх участь у семінарах, тренінгах, майстер-класах;
- масова — участь у відкритих турнірах, конкурсах, конференціях, олімпіадах з навчальних дисциплін за фахом, предметних тижнях.

Індивідуальна позааудиторна робота — обов'язковий крок до підготовки та залучення здобувачів вищої освіти до самостійної науково-дослідної діяльності, а також до навчально-проектної діяльності.

Слід відмітити, що окрім традиційної роботи з навчальною, довідниковою, науковою, науково-популярною літературою та складанням конспектів, до якої з перших кроків навчання залучаються майбутні вчителі фізико-математичного факультету, в межах усіх навчальних дисциплін активно використовуються завдання, які вимагають роботи із сучасними електронними підручниками та посібниками, освітніми Інтернет-ресурсами, підготовку повідомлень із супроводом презентацій, складання та розв'язування задач, виконання вправ.

На кафедрах фізико-математичного факультету робочими програмами всіх навчальних дисциплін передбачено виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчально-дослідних завдань або курсових робіт. Викладачі кафедри фізики та кіберфізичних систем, математики, інформатики приділяють особливу увагу особистісному спрямуванню індивідуальної позааудиторної роботи майбутніх учителів, координуючи тематику з їхніми інтересами і для кожного із них зберігаючи провідну спрямованість різних видів позааудиторної роботи. Виконання магістерських досліджень здобувачами освітнього рівня «магістр» на фізико-математичному факультеті орієнтується на вирішення актуальних для сучасної школи проблем, пов'язаних з розробкою науково-методичних питань вдосконалення навчання фізики, математики, інформатики в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Викладачами усіх кафедр проводяться регулярні консультації, при чому як у очній, так і у дистанційній формах.

Ураховуючи специфіку підготовки майбутніх учителів на кафедрі математики працюють предметний та методичний гуртки, робота в яких вимагає активізацію розумових здібностей майбутніх учителів.

Гурток «Розв'язування олімпіадних задач з математики» (керівник гуртка — к. пед. н., доц. О. Є. Долгова) спрямований на поглиблення й розширення компетентностей майбутніх учителів математики щодо методів розв'язування різних типів олімпіадних задач для школярів. Слід відзначити, що гурток працює на кафедрі математики понад десять років і протягом усього цього періоду здобувачі вищої освіти цілеспрямовано запрошуються представниками ЗЗСО та управлінь освіти м. Харкова та Харківської області до підготовки і проведення математичних олімпіад різних рівнів для школярів.

Гурток «Сучасні підходи до навчання і викладання математики в школі» (керівник гуртка — к. т. н., доц. І. Г. Яловега) зорієнтований на опанування студентами інноваційних підходів до навчання математики. Хоча гурток працює на кафедрі математики тільки з 2018 року, його тематика викликала значну зацікавленість сту-

дентської аудиторії. За цей період за результатами роботи гуртківців ними було підготовлено 17 доповідей на різних студентських конференціях, опубліковано 13 тез доповідей.

Гурток «Розв'язування задач шкільних та студентських олімпіад з інформатики» (керівник гуртка — д. пед. н., проф. Л. Е. Гризун) є постійнодіючим на кафедрі інформатики. Ознайомлення майбутніх учителів інформатики з найбільш актуальними методами розв'язування олімпіадних задач сприяє їх інтелектуальному розвитку, вихованню творчого підходу до навчання, його активізації, має виключне практичне значення для подальшої професійної педагогічної діяльності. Слід відзначити, що учасники гуртка беруть участь у різних видах олімпіадних змагань з інформатики. Так, наприклад, окрім Всеукраїнської студентської олімпіади з інформатики, здобувачі фізико-математичного факультету у 2019 році брали участь Всеукраїнському етапі олімпіади з інформатики та інформаційних технологій (на базі НАУ «ХАІ» імені М. С. Жуковського), у Всеукраїнській студентській олімпіаді з розробки мобільних додатків у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Б. Хмельницького, 1/8 фіналу щорічної Міжнародної командної студентської олімпіади з програмування ACM-ICPC (The International Collegiate Programming Contest is an algorithmic programming contest) на базі НАУ «ХАІ» імені М. С. Жуковського), де результатами змагань команда факультету пройшла у чверть фіналу цієї олімпіади.

Через специфічність змісту підготовки майбутніх учителів інформатики до олімпіад саме з програмування та недостатньо високі, на нашу думку, результати участі здобувачів вищої освіти у зазначеному виді олімпіадних змагань, з метою оновлення та диверсифікації олімпіадної підготовки з вересня 2019 р. на кафедрі інформатики започатковано роботу спеціалізованого гуртка «Розв'язання олімпіадних завдань з програмування» (керівник гуртка — д. пед. н., професор О. Г. Колгатін). До участі у роботі гуртка запрошено майбутніх учителів різних курсів, передбачено залучення до проведення занять як найдосвідчених викладачів кафедри, так і професійних програмістів, фахівців із різних сегментів ІТ-індустрії.

Особливо відзначимо, з огляду на специфіку ІТ-сфери та з точки зору створення кращих можливостей для здобувачів вищої педагогічної освіти щодо ознайомлення зі світовим досвідом інформатичної науки, їхньої самостійної участі у зарубіжних конференціях, проектах, міжнародних олімпіадах, учасники освітнього процесу потребують удосконалення підготовки з англійської мови за професійним спрямуванням. На кафедрі інформатики з 2012 року працює постійно діючий англійський дискусійний клуб «Science around us», тематика якого передбачає вивчення та обговорення новітніх зарубіжних та вітчизняних досягнень в галузі ІКТ, а робота клубу зорієнтована на активну участь майбутніх учителів у підготовці і проведенні засідань. У роботі клубу передбачено застосування нетрадиційних інтерактивних методик для сприяння оволодіння розмовним англійським мовленням у межах заявленої тематики.

Щодо кафедри фізики та кіберфізичних систем, то понад 15 років тут працює гурток-семінар «Історія фізико-математичних наук та впровадження комп'ютерних технологій в лабораторний фізичний експеримент» (наукові керівники — к. фіз.-мат. н., доц., проф. кафедри фізики та кіберфізичних систем Є. Б. Малець, к. фіз.-мат. н., доц., проф. кафедри фізики та кіберфізичних систем В. М. Сергєєв). Предметом навчання у гуртку є вивчення історії розвитку фізичних наук та дослідження ролі фізичного експерименту в становленні фізики.

Гурток «Астрофізика та історія розвитку астронавтики» (науковий керівник — к. т. н., доц. М. Г. Александров) зорієнтований на формування сучасних поглядів майбутніх учителів фізики на сферу використання космічного простору, їх поглиблене ознайомлення з природою космічних тіл, їх будовою.

До участі у роботі гуртків залучаються здобувачі освітнього рівня «бакалавр» першого курсу. Тому слід зважити, що діяльність зазначених гуртків, є важливою для майбутніх учителів, урахувавши як суттєво різний рівень початкової фізико-математичної підготовки, так і об'єктивні і суб'єктивні труднощі в навчанні фізичних дисциплін, подоланню яких ефективно допомагає гурткова робота.

Успішній адаптації туркменських здобувачів вищої освіти, які останні 10 років складають відчутну частку контингенту на фізико-математичному факультеті, сприяють групові консультації, які систематично проводить викладач кафедри фізики та кіберфізичних систем О. В. Юрченко.

Результати роботи гуртків по кафедрі фізики та кіберфізичних систем протягом 2019 року були представлені на студентських наукових конференціях як в університеті, так і у інших навчальних закладах освіти (наприклад, у Харківському радіотехнічному коледжі, Харківському планетарії імені Ю. О. Гагаріна тощо). Напрацювання гуртківців демонструвалися відвідувачам днів відкритих дверей фізико-математичного факультету, учасникам «Днів науки» та інших масових заходів.

У 2019 році завдяки перемозі здобувачів вищої освіти кафедри фізики та кіберфізичних систем у міському конкурсі студентських проектів «Харків — місто молодіжних ініціатив» (проект «Відкрита фізика. Фізичні іграшки», автор — здобувач 4 курсу фізико-математичного факультету групи 4Ф Равх Іванна, науковий керівник — зав. лабораторією кафедри фізики П. Л. Токарев) та отриманні грошової винагороди на реалізацію мети проекту на кафедру було закуплено таке обладнання:

- катушка Тесла;
- набір демонстрацій з механіки та електрики;
- набір «Магнітна левітація»;
- 3Д ручки 2го та 5-го покоління, пластик до ручок;
- антигравітаційна машинка (2 шт.);
- квадрокоптер з камерою;
- набір для творчості «Літак на сонячній батареї»;
- набір для творчості «Поїзд на магнітній подушці»;
- набір для творчості «Торнадо»;
- набір для творчості «Голографічний проектор»;
- набір для творчості «Вантажівка на енергії солі»;
- набір для творчості «Катер на повітряній подушці»;
- набір для творчості «Екоракета».

У вересні-жовтні 2019 року за усіляким сприянням та підтримкою керівництва ХНПУ імені Г. С. Сковороди, за кошти МОН України для кафедри фізики та кіберфізичних систем фізико-математичного факультету вперше за тривалий термін було закуплене сучасне обладнання, серед якого:

- модель двигуна внутрішнього згорання;
- набір лабораторний «МолеНабір лабораторний «Молекулярна фізика та термодинаміка»» ;
- набір «Альтернативна енергія — перетворення»;
- набір «Механіка: кінематика, динаміка»;
- тесламетр — прилад для вимірювання індукції магнітного поля;
- комплект для класу робототехніки — LEGOROBOCLASS (6 наборів).

Наявність такого обладнання дозволяє говорити про відкриття якісно нових напрямів усіх видів позааудиторної роботи кафедри фізики та кіберфізичних систем, так і взагалі про перспективи сучасного оновлення та прогресивного розвитку фізичних предметних та методичних досліджень.

Масові організаційно-виховні заходи на фізико-математичному факультеті є важливою складовою позааудиторної роботи.

З 2010 року для здобувачів вищої освіти усіх спеціальностей фізико-математичного факультету кафедрою інформатики проводиться щорічний конкурс авторських програмних розробок з метою виявлення та підтримка творчих здібностей молоді в галузі ІКТ. До участі у конкурсі запрошуються здобувачі вищої освіти фізико-математичного факультету та інших факультетів, здобувачі ЗЗСО. Конкурс передбачає демонстрацію учасниками авторських програмних розробок, виконаних у відповідності до оголошених умов та теми у встановлені терміни. Під час проведення конкурсу всі учасники забезпечуються плановими консультаціями провідних фахівців кафедри з питань розробки програмних продуктів. До складу журі конкурсу входять викладачі та співробітники кафедри інформатики, актив секції інформатики студентського наукового товариства. На етапі попереднього розгляду журі конкурсу у складі робочих груп виконує рецензування робіт та надає авторам рекомендації щодо поліпшення якості програмних продуктів, які вони можуть урахувати для подальшої участі в конкурсі. Під час проведення відкритого підсумкового туру журі конкурсу визначає три кращі розробки, автори яких отримують заохочення. Матеріали конкурсів зберігаються у фонді кафедри та надаються для вільного користування. Наведемо приклади тематики конкурсних робіт: «Інформатика — мій вибір», «Слобожанщина — квітка України», «Урок моєї мрії», «Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. До ювілею Т. Г. Шевченка», «Живи, Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі!», «З англійською — у світ глобальний!», «Світ ІТ-професій», «Комп'ютер зсередини», «Книга — це країна і час: з минулого в майбутнє». За період роботи учасниками було підготовлено більше ніж 55 робіт.

Здобувачі вищої освіти фізико-математичного факультету й самі систематично залучаються до підготовки та проведення низки позааудиторних проектів, що передбачають проведення масової роботи із здобувачами ЗЗСО міста Харкова та Харківської області: шкільних предметних тижнів, студентських та учнівських конференцій та читань, районних та міських олімпіад та турнірів для школярів, майстер-класів та тренінгів для учнів та вчителів, виїзних профорієнтаційних зустрічей та індивідуальних й групових консультацій з учнями та вчителями Харківського регіону. Така робота безсумнівно сприяє вдосконаленню особистості майбутнього учителя, яка самостійно формує власний досвід, прагне активно реалізувати свої можливості, здатна до усвідомленого та обґрунтованого вибору рішень у різних професійних ситуаціях. Найяскравішими масовими заходами 2019 року були дні відкритих дверей, День науки, Ніч науки та Наукові пікніки.

Найочікуванішим масовим заходом року на фізико-математичному факультеті є науково-предметний тиждень «Інтеграція наук у цифровому просторі» з метою активізації інтересу майбутніх учителів до набуття

знань з найважливіших наук цифрової ери — інформатики, математики та фізики. Упродовж тижня відбуваються різнопланові конкурси, масові заходи, інтелектуальні змагання, студентські конференції з актуальних питань інформатики, круглі столи, де обговорюються новачі в інформаційних технологіях.

Особливу зацікавленість протягом останніх років викликали насичені та змістовні предметні брейн-ринги та брейнстормінги, майстер-класи з інтерактивної фізики, медіаосвіти, робототехніки, 3D моделювання та 3D друку тощо, квести та онлайн веб-квести та багато інших заходів.

Важливо, що концепція тижня, яка передбачає органічне поєднання заходів наукового спрямування з розважально-пізнавальною програмою прояв творчої активності й ініціативності учасників освітнього процесу, робить дійсно масовим заходом, у якому приймають участь здобувачі вищої освіти всіх курсів фізико-математичного факультету — від першого до випускного — і викладацькі колективи всіх кафедр факультету.

Отже, проведений аналіз та узагальнення досвіду роботи кафедр фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди із організації позааудиторної роботи з майбутніми учителями фізики, математики, інформатики свідчить, що позааудиторна робота має низку суттєвих переваг, серед яких: відсутність часових обмежень, виключення авторитарного керівництва з боку професорсько-викладацького складу, можливість якнайповнішого врахування інтересів суб'єктів освітнього процесу, позитивний вплив на психологічний клімат у освітньому середовищі, активне сприяння самореалізації особистості. Особливо значущим є те, що позааудиторна робота сприяє інтелектуальному розвитку особистості, самостійності, креативності, конкурентоздатності майбутнього вчителя.

Література

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення 19.10.2019).
2. Пономарьова Н. О. Концептуальні засади постановки науково-дослідної роботи студентів вищих педагогічних навчальних закладів : матеріали Міжнар. теор.-методолог. конф. «Методологічні питання наукового дослідження в педагогіці та соціальній педагогіці» (Харків, 27.02.2007). Харків : ХГОКЗ, 2007. С. 50–51.
3. Смерчак Л. Позааудиторна самостійна робота у системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів // Молодь і ринок. 2011. №12 (83). С. 63–65.

ПЕДАГОГІКА ДОЗВІЛЛЯ — ДУХОВНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТ, СТРАТЕГІЯ

А. О. Денисенко

к. пед. н., доцент, доцент кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Освіта — запорука майбутнього країни; це банк збереження культури народу, національних цінностей (історії, традицій); це важіль примноження інтелектуального потенціалу держави (освіченості громадян, професійної майстерності майбутніх фахівців), це портал виховання громадянської самосвідомості й людських цінностей (патріотизму, моралі та ін.), розвитку людських здібностей (творчості, естетичного смаку, етикету та ін.).

Під час перебування дитини, молоді людини у навчально-виховних закладах (дитячий садок, школа, позашкільний заклад, заклади вищої освіти та ін.) освіта системно, послідовно, безперервно і фундаментально здійснює комплекс педагогічних завдань. Одне з важливих освітніх завдань — це створення умов (психологічних, педагогічних, соціальних, економічних тощо) для раціонального, доцільного, змістовного, багатоаспектного дозвілля молоді з метою розвитку, самореалізації й удосконалення загальних і специфічних здібностей особистості, її соціалізації, задоволення потреб та інтересів молоді країни й виховання Людини-Громадянина нової генерації.

Освітньо-виховна функція вищогонавчального закладу знаходиться у складній залежності від соціальних потреб, державного замовлення, самостійного пошуку університетом своєї особливої прогресивної освітньо-державної місії, яка увиразнюється у виховно-формуєчому й освітньо-розвиваєчому впливі на особистість студента (у виховні системі вищої школи) засобом педагогічно організованого середовища, зокрема, інфраструктурою університетського дозвілля.

Дозвілля — спеціалізована підсистема духовно-культурного життя суспільства, що функціонально об'єднує соціальні інститути, покликані забезпечити поширення духовно-культурних цінностей, їх активне творче освоєння людьми у сфері дозвілля з метою формування гармонійно розвиненої, творчо активної особистості, громадянина, індивідуума, фахівця.